

- неповнолітніми: дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 /Баклан Інна Валентинівна – К., 2007. – 272 с.
19. Молодежь и наркотики: доклад исследовательской группы ВООЗ по злоупотреблению наркотиков среди молодежи /Женева, 22–28 октября 1971 г. – Женева: ВОЗ, 1974. – 59 с.
 20. Оржеховська В.М. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх: навчально-методичний посібник /Оржеховська В.М. – К., 1996. – 351 с.
 21. Профілактика злочинів: підручник /О.И. Джужа, В.В. Василевич, О.Ф. Гіда та ін.; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О.М. Джужи. – К.: Атіка, 2011. – 720 с.
 22. Голина В.В. Работа органов внутренних дел, суда и прокуратуры по предупреждению преступности: учеб. пособие. – М.: Юрид. ин-т., 1981. – 170 с.
 23. Гишинский Я.И. Криминология: курс лекций /Гишинский Я.И – СПб.: Питер, 2002. – 384 с.
 24. Литвак О.М. Держава і злочинність: монографія /О.М. Литвак. – К.: Атіка, 2004. – 304 с.
 25. Зелинский А.Ф. Криминология: курс лекций /Зелинский А.Ф. – Харьков: Прапор, 1996. – 260 с.
 26. Голина В.В. Запобігання злочинності: проблеми оптимізації соціальної активності /В.В. Голина // Вісник Академії правових наук України. – 2006. –№ 3 (46). – С. 206–214.
 27. Василець В.Б. Правові та кримінологічні проблеми попередження втеч засуджених з виправно-трудова установ: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право і кримінологія; кримінально-виконавче право» /В.Б. Василець – К., 1996. – 20 с.

ЛЕНЬ В. В.,

кандидат юридичних наук, доцент, професор
кафедри кримінального права та кримінології
юридичного факультету
(ДВНЗ «Національний гірничий університет»)

ОЛІЙНИКОВ Г. В.,

кандидат медичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального
права та кримінології юридичного факультету
(ДВНЗ «Національний гірничий університет»)

ШАНІНА С. Г.,

завідувач кафедри кримінального права та
кримінології юридичного факультету,
заслужений юрист України
(ДВНЗ «Національний гірничий університет»)

ГРИЦАК С. В.,

кандидат юридичних наук,
кандидат технічних наук, доцент
декан юридичного факультету
(ДВНЗ «Національний гірничий університет»)

УДК 343.222.4:343.344

**ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЩОДО ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ**

Розглядаються дискусійні питання притягнення до кримінальної відповідальності за незаконне носіння холодної зброї, визначення її як холодної.

Ключові слова: злочин, холодна зброя, кримінальна відповідальність, правоохоронна система, носіння, експертиза.

Рассматриваются дискуссионные вопросы привлечения к уголовной ответственности за незаконное ношение холодного оружия, определения его как холодного.

Ключевые слова: преступление, холодное оружие, уголовная ответственность, правоохранительная система, ношение, экспертиза.

The article deals with the debatable questions on involving into criminal responsibility for illegal carrying of offensive weapon, and determine it as a cold.

Key words: crime, offensive weapon, criminal responsibility, law-enforcement system, carrying of weapon.

Вступ. Чинний Кримінальний кодекс України (далі – КК України) 2001 р. у ст. 263 передбачає відповідальність за незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами.

У ч. 2 передбачається відповідальність за носіння, виготовлення, ремонт або збут кинджалів, фінських ножів, кастетів чи іншої холодної зброї без передбаченого законом дозволу [1, с. 429].

Згідно з п. 8 останньої редакції Постанови Пленуму Верховного Суду України (далі – ППВСУ) «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» № 3 від 26.04.2002 р. до холодної зброї належать предмети, які відповідають стандартним зразкам або історично виробленим типам зброї, чи інші предмети, що чинять колючий, колючоріжучий, рубаючий, роздроблюючий або ударний ефект (багнет, стилет, ніж, кинжал, арбалет, нунчаку, кастет тощо), конструктивно призначені для ураження живої цілі за допомогою м'язової сили людини або дії механічного пристрою [2, с. 205].

Постановка завдання. Мета – з'ясувати питання притягнення до кримінальної відповідальності за незаконне носіння холодної зброї, визначення її як холодної.

Результати дослідження. Одразу зазначимо, що нині це визначення холодної зброї має дещо застарілий характер й не будемо витрачати час на аналіз і обґрунтування більшості термінів у згаданому роз'ясненні.

Отже, за зберігання холодної зброї кримінальної відповідальності українським законодавством не передбачено.

Не передбачено також адміністративної відповідальності за зберігання холодної зброї ст. 190–193 КоАП України [3 с. 158–160].

Хоча всі правозастосовники розуміють, що певним чином холодна зброя (носіння, пересилання, перевезення) потрапляє у відповідне житло або інше приміщення його власника.

У ППВСУ № 6 (редакція від 08.06.1994 р.) передбачалось (абз. 2. п. 7) незаконне носіння холодної та вогнестрільної зброї (крім гладкоствольної мисливської) бойових припасів або вибухових речовин з умисною, без відповідного дозволу, дією щодо їх переміщення, транспортування, винною особою безпосередньо при собі (в руках, в одязі, сумках, спеціальних футлярах, в транспортному засобі тощо) за умови швидкого використання [4, с. 196].

Це був крок уперед, але він був недовгим.

Отже, якщо в особи наприклад, ніж лежав у легковому авто позаду у багажнику або припустимо, у футлярі, який закривається на ключ, потім обгорнутий папером і обклеєний скотчем у сумці, а сумка в закритій на кодовий замок валізі, яку переносить особа, то в таких випадках відсутні умови швидкого використання й, відповідно, особа не притягувалася до кримінальної відповідальності. Нині у зазначених випадках особа притягується до кримінальної відповідальності.

Таким чином, розширюються підстави притягнення особи до кримінальної відповідальності.

Ми маємо яскравий приклад, коли декларується гуманізація кримінального законодавства, а фактично воно стає більш жорстоким, унеможливується процес його гуманізації і цивілізованості.

Одночасно необхідно зазначити, що процеси виготовлення, вироблення, перевезення, носіння, збуту (передачі, продажу, пересилання, дарування, обміну) різноманітної холодної зброї не контролюються в Україні.

Тут панує повна безвідповідальність, нецивілізованість і несистемність.

Насправді, в усіх містах і містечках країни в різних магазинах, кіосках, майстернях, базарах відбувається безліч різноманітних незаконних діянь згідно з чинним законодавством щодо холодної зброї.

Повторюємось, ці діяння не є поодинокими, вони більше нагадують лавиноподібне і всеохопне явище.

Ніхто не може відповісти, скільки з цього масиву (тисячі видів, типів мисливської, туристичної іншої зброї) є холодною зброєю, чи є відповідні документи на виробництво, виготовлення, ремонт, реставрацію, носіння, продаж, купівлю, обмін, дарування, перевезення, пересилання. Велика частина українського суспільства має зацікавленість до цих предметів і відповідно зазначені незаконні діяння мають переважно високолатентний характер. З цим явищем важко боротися.

Вважаємо за потрібне розглянути лише категорію осіб, які колекціонують зброю (холодну і яка не є холодною). В Україні все більше громадян захоплюються колекціонуванням, зокрема й зброї. Для них випускають багато довідників, каталогів, книг, альбомів за різними напрямками.

Безумовно, між колекціонерами й не тільки, відбувається обмін, продаж тощо. Нині колекціонер повинен зареєструвати кожну одиницю (ножі, кортики, кинджали, шаблі – обов'язково ті, що належать до холодної зброї) своєї колекції, а це маркування або інше технологічне втручання.

У такому разі вона грубо й зухвало псується, втрачається її художня та історична цінність, коштовність, оригінальність тощо.

Зрозуміло, що це хибний шлях і колекціонери на це не погоджуються.

Ми саме розглядаємо ті екземпляри, зразки холодної зброї, які є безномерними або не мають індивідуального, передбаченого під час виготовлення маркування.

Отже, коли колекціонер має холодну зброю без вищезазначеного способу реєстрації в ОВС і відповідно за будь-яких дій (носіння, показ, купівля, дарування, обмін або продаж за межами житла або інших приміщень) є всі підстави для притягнення його до кримінальної відповідальності.

Окремі представники міліції, ймовірно для покращання певних своїх показників (у кінці звітного періоду – календарного року) професійної діяльності вчинили такі дії.

Так, у грудні 2012 р. в м. Дніпропетровську на території, де збираються особи, які міняють, продають монети, марки, значки, статуетки, до літньої людини, вченого, який не мав ніякої особистої протиправної соціально-небезпечної мотивації (все життя займається науково-педагогічною діяльністю, має понад 200 наукових праць, виступав на багатьох міжнародних конференціях, симпозиумах), демонстрував (представляв) екземпляри своїх значків, статуеток тощо підійшов незнайомиць, звернувшись із проханням дістати йому щось із холодної зброї, наприклад, штик-ніж. Учений відповів, що це не його напрямок колекціонування, але він може запитати, можливо, у когось такі екземпляри є.

Незнайомиць узяв номер мобільного телефону вченого і попросив допомоги у купівлі штик-ножа.

Через кілька днів науковець знайшов екземпляр швейцарського штик-ножа 1889 р. виготовлення. Слід наголосити, що він був не дуже в гарному стані від часу та корозії.

Невдовзі зателефонував незнайомиць, дізнавшись, що для нього знайшли бажану річ. Учений запропонував тому прийти до вузу, де він працює, й подивиться екземпляр, але

незнайомець запропонував зустрітися у певному місці Дніпропетровська, вчений, нічого не підозрюючи, погодився й поїхав на зустріч, показав незнайомцю штик-ніж, а останній, представившись співробітником міліції, змусив сісти в авто й проїхати у відділ міліції.

Далі було внесено відомості про вчинення кримінального правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань й розпочато розслідування [5, с. 112] і відповідно здійснено повідомлення про підозру [5, с. 148–449].

І лише суд через деякий час на підставі ч. 1 ст. 47 КК України звільнив літню людину від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею його на поруки.

З одного боку, все зроблено без порушень чинного законодавства.

Але є інший бік – моральний. Вважаємо дії правоохоронця хибними, провокуючими, які не прикрашають правоохоронні органи.

Невже окремі правоохоронці, таким чином підвищують показники і набувають професійного досвіду.

Як говорять у народі, «знайшли злочинця». Цікаво, як би визначили таку поведінку, свідомість і професійну тактику молодого правоохоронця психологи? Що буде з нього далі? До чого він може дійти? Чи вміють такі правоохоронці виявляти, розкривати й розслідувати справжні злочини?

Причому тривожно за майбутнє держави. Ці факти з матеріалів бачать і розуміють (яким чином робився цей показник наприкінці року, відповідальний звітний період) всі задіяні чиновники (оперуповноважений, слідчий, прокурор, їх керівники).

«Розкриття злочину за будь яку ціну» – саме така доктрина домінує нині в діяльності правоохоронної системи. А імітація показників щодо боротьби з незаконним оборотом заборонених предметів – один зі шляхів формування загальної статистики боротьби зі злочинністю та створення видимості покращання роботи у цьому напрямку. Аналіз показників з вилучення незаконного обігу зброї та боєприпасів призводить до того, що одні й ті ж предмети вилучалися не тільки кілька, а кілька десятків разів із зауваженнями типу: «саморобні пристрої для стрільби», патрони одного калібру, кастети, ножі, палиці, нашістья «НІНЗЯ». Також, наприклад, виникає запитання щодо вилучення нунчак і можливість їх використання – це специфічна зброя, чи предмет у бомжів, інвалідів, осіб похилого віку.

Громадянину, який ніколи не працював у міліції, здоровий глузд заважає зрозуміти суть та обставини таких вилучень, тому всі ці вилучення потребують відповідної перевірки. Це містичне явище (умовно назвемо його «вилучення-фантом») потребує окремого дослідження. Одна з гіпотез – дуже хочеться вилучити, а вже нема чого. А може, це намагання обдурити керівництво з метою уникнення покарання за недостатні показники?

Таких вилучень, які викликають небезпідставний сумнів щодо відсутності фальсифікацій та дотримання прав людини, переважна більшість і саме з них складають високі результати, які надаються у таблицях та інших показниках.

Так показники вилучення зброї, надані у МВС, потребують відповідної перевірки, норми КУпАП, іржавий стан тощо. Є випадки вилучення у громадян заборонених предметів, зокрема зброї. Як правило, проводяться вони з грубими порушеннями їхніх прав, гарантованих Конституцією України, національними та міжнародними нормами законодавства.

На жаль, та політика дій, яка наразі нав'язується міліції для виконання нею завдань запобігання незаконному обігу зброї, призвела до того, що зараз права людини обмежуються не як виняток і у тій мірі, в якій це необхідно для захисту законності, а масово, для створення у керівництві МВС України позитивного уявлення про досягнуті результати [6].

Інший приклад, наприкінці 2012 р. громадянин С. через мережу Інтернет запропонував на продаж сувенірний предмет – ніж-розвідника (далі – НР). Повідомивши, що даний предмет є сувеніром, вказав його параметри й надав фотографію поруч зі штангенциркулем, також, що цей НР не є холодною зброєю.

Через деякий час вже до С. звернувся покупець з приводу придбання зазначеного НР і пропонував зустріч.

Зустрівшись, продавець і покупець сіли в автомобіль для огляду НР. У цей час з припаркованого поряд легкового автомобіля вискочили двоє незнайомців, підскачили до авто, де сиділи продавець з імовірним покупцем. Незнайомці назвалися співробітниками міліції і підвівши ще двох осіб як понятих, відвезли С. у РВ м. Дніпропетровська. Під час допиту, складання протоколу співробітники міліції робили все, щоб притягти С. до кримінальної відповідальності. Громадянин С. настояв на проведенні офіційної судової експертизи, яка визнала, що вищеназваний НР не є холодною зброєю.

Висновки. Як варіант пропонуємо: ввести обов'язкове реєстрування колекціонерів холодної зброї з видачею їм особистих клеючих галогенних номерних голограм (які видаватимуться особисто кожному колекціонеру за необхідності, можливо, за незначну оплату).

Таким чином, колекціонер під час носіння, збуту (перевезення, купівля, продаж, дарування, обмін) холодної зброї повинен наклеювати особисту галогенну голограму, змінюючи голограму попередника. Зброя псуватиметься, не втрачатиме художню та історичну цінність і вартість.

Отже, буде пряма зацікавленість колекціонерів реєструвати екземпляри зброї голограмами для уникнення кримінальної відповідальності. Підвищиться особиста відповідальність. З'явиться цивілізована реальна можливість контролювати наявність і переміщення холодної зброї в державі, відпаде необхідність приховувати наявність холодної зброї.

Нарешті, з'явиться прозорість, відкритість у справі переміщення і наявності холодної зброї та колекціонування.

Мабуть, прийшов час, коли слід як мінімум переглянути ставлення до холодної зброї та її визначення як холодної. Можливо, розробити законний механізм перевезення, перенесення, пересилання (носіння) не для колекціонерів.

У подальшому ймовірно передбачити кримінальну відповідальність лише за суспільно небезпечне використання холодної зброї, безумовно, переглянувши критерії визначення зброї як холодної.

Вочевидь, важко зрозуміти різницю (цю уявну необхідність поділу) між, скажімо, саморобним ножом (рукоятка з упором, кровостоком, масивним лезом відповідної марки сталі, розміром), який є холодною зброєю та численними видами, типами мисливських, туристичних та інших ножів різних розмірів і форм (які не є холодною зброєю), але вони мають відповідну марку сталі, розмір, рукоятку (наприклад, без певних відповідних ознак холодної зброї – упору рукоятки тощо) й ними можна нанести не менш значні тілесні ушкодження особі.

Це складне питання є предметом іншого окремого ґрунтовного дослідження вчених-правників і правозастосовників [7].

Список використаних джерел:

1. Коржанський М.Й. Науковий коментар Кримінального кодексу України /Коржанський М.Й. – К. : Атіка, Академія, Ельга-Н, 2001. – 656 с.
2. Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних справах /упоряд. В.В. Рожнова, А.С. Сизоненко, Л. Д. Удалова. – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2010. – 456 с.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України. – Х.: ТОВ «Одісей», 2003. – 264 с.
4. Бюлетень законодавства і юридичної практики України : Постанови Верховного Суду України в кримінальних та цивільних справах / укл. В. Т. Маляренко, М. П. Селіванов. – К.: ЮРінком, 1995. – 472 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». – Х.: Одісей, 2012. – 360 с.
6. 100 днів нового міністра МВС. – Харків: Права людини, 2010. – 100 с.

7. Лень В.В. Холодна зброя: дискусійні питання кримінальної та адміністративної відповідальності: Матеріали за 9-та міжнародна научна практична конференція «Будешите исследования». – 2013. – Том 10 : История. Закон. София. – «Бял ГРАД-БГ» ООД. – С. 89–93.

НЕГОДЧЕНКО В. О.,
кандидат юридичних наук, доцент
ГУМВС України у
Дніпропетровській області

УДК 343.92

СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ЯК ФАКТОР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Характеризуються поняття та зміст системи інформаційного забезпечення міграційних процесів в Україні, правові основи її утворення та використання, а також роль у боротьбі зі злочинами, вчиненими у міграційній сфері.

***Ключові слова:** міграційна політика, система інформаційного забезпечення, міграційна злочинність, кримінальна міграція*

Характеризуются понятие и содержание системы информационного обеспечения миграционных процессов в Украине, правовые основы ее формирования и использования, а также роль в борьбе с преступлениями, совершенными в миграционной сфере.

***Ключевые слова:** миграционная политика, система информационного обеспечения, миграционная преступность, уголовная миграция*

Characterized concept and content of information system migration processes in Ukraine, the legal basis for its creation and use, as well as a role in the fight against crimes committed in the area of migration.

***Key words:** migration policies, information system security, immigration crime, criminal migration.*

Вступ. До кінця 1970-х рр. міграція виступала переважно як позитивне явище, що сприяє розвитку й розширенню виробництва, культурному обміну тощо. У даний час міграція набула характеру вимушених переселень, пов'язаних з негативними економічними, соціальними чи політичними тенденціями окремих країн. У зв'язку з економічною кризою та завдяки своєму геополітичному становищу Україна з транзитної країни поступово також перетворюється на країну призначення та осідання нелегальних мігрантів. Насамперед це вихідці з країн СНД (Росія – 2,7 тис., Узбекистан – 2,2 тис., Азербайджан – 1,8 тис.), на другому місці – азіатські країни (Китай – 219 тис., Туреччина – 120 тис., В'єтнам – 92 тис., Афганістан – 63 тис., Сирія – 54 тис.), потім африканський континент (Нігерія – 105 тис., Сомалі – 71 тис., Камерун – 41 тис., Туніс – 30 тис.), Європа (Румунія – 35 тис., Польща – 31 тис., Німеччина – 26 тис., Латвія – 15 тис.) та ін [6]. Кримінальна активність іноземців та осіб без громадянства, часто пов'язана з організованим кримінальним бізнесом, проте

